

۹۵۸	بنکجه (اصفهان)	۱۱۵۵	بنک باغ
۳۵۵، ۲۹۳، ۲۶۵	بنکجه بغداد	۱۱۳۲	بنک بنه برای
۶۵۷	بنکجه (قرا باغ)	۳۲۵، ۳۱۸، ۳۰۲	بن
۶۵۸	بنکجه قلعه	۴۸۵، ۳۲۲	جزیره الیمن
۱۵۳۲	بنکی قلعه هشرخان فرنگ	۱۱۸۲، ۱۵۵۲	
		۱۵۵۲، ۱۵۳۲	

www.tabarestan.info
تبرستان

فهرست

نسبتها، خاندانها، اقوام

- آرامنه مشهد ۱۵۸۶
 ارمنده، ارمن ۶۳۳، ارمنی ۸۵۸، ۱۵۷۵
 ایرساری ترکمان ۱۶۵، ۱۱۲۷، ایرساری
 ۱۱۳۴، ۱۶۲۷
 اروس (= روس) ۱۵، ۱۶، ۳۲، ۴۸،
 ۵۹۶، ۶۰۳، ۸۵۸
 استاجلو ۱۵۳۸
 اسماعیلیان ۴۵۵، اسماعیلیه جزایر و
 بنادر ۲۸۳، فدویان اسماعیلیه
 ۳۶۵
 اعراب ۲۶۵، ۲۶۱، ۲۶۵، ۲۶۹،
 ۲۷۵، ۲۷۳، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۷،
 ۳۱۵، ۳۴۴، ۳۶۵، ۶۸۵، ۹۲۳،
 ۹۳۳، ۱۰۳۴، ۱۱۷۳، اعراب
 خراسان ۱۶۹، اعراب عامری ۲۶۹،
 اعراب مرو ۵۷، ۶۵
 اغورلو ۸۵۵
 افتار ۱۱، ۴۵، ۵۹، ۸۴، ۹۳ - ۹۵،
 ۹۸، ۱۵۱، ۱۵۶، ۱۲۲، ۱۳۵،
 ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۴، ۱۶۹، ۱۸۳،
 ۱۸۷، ۲۱۶، ۲۱۹، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۳،
 ۲۹۴، ۳۳۱، ۳۴۲، ۳۵۱، ۳۷۲
- آرالی ۶۳۳، ۸۵۴، ۸۶۳، ۹۳۴، ۹۳۵
 آق یلاو، آق یلو ۵۸۸ - ۵۹۳، ۵۹۵،
 ۷۸۹، ۷۹۲، ۷۹۴
 آلان، آلان ۶۰۳، ۸۵۸
 آل بویه ۴۵۵
 آل سامان ۴۵۵
 آل سلجوق ۶۷۵، ۸۲۳
 آل عباس ۸۲۳
 آل عثمان ۴۸، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۷۸، ۲۲۱،
 ۳۲۵، ۳۸۵، ۳۹۱، ۴۵۳، ۹۲۲،
 ۱۵۶۲
 آل گورکانی ۷۵۵
 ابدالی ۲۲، ۱۵۲، ۱۷۵ - ۱۷۲، ۱۷۸،
 ۱۸۸، ۱۹۸، ۲۹۳، ۳۳۷ - ۴۳۹،
 ۴۸۶ - ۴۸۸، ۵۵۶، ۵۳۸، ۷۶۵،
 ۸۸۷، ۹۳۳، ۱۰۵۵۶، ۱۱۸۴،
 ۱۱۹۶، ابدالیه هرات ۴۷
 اتابکان شام و دیاربکر ۴۵۵
 اتابکان فارس ۴۵۵
 آرامنه ۴۱۵، ۴۱۱، ۶۵۸، ۸۸۸
 آرامنه طوق و شمس الدینلو ۶۳

۴۹۱، ۴۸۷، ۴۸۶، ۴۴۵، ۳۵۸
 ۵۱۷، ۵۱۵، ۵۱۱ - ۵۵۷، ۴۹۳
 ۵۵۳، ۵۵۵ - ۵۴۸، ۵۲۱ -
 ۴۳۷، ۴۲۸، ۴۱۷، ۴۱۶، ۵۷۱
 ۸۳۷، ۸۵۸، ۷۸۷، ۷۶۵، ۷۱۴
 ۹۵۵ - ۹۵۳، ۹۴۶، ۹۲۸، ۸۳۸
 ۱۰۱۸، ۱۰۱۲، ۱۰۵۰۶، ۹۸۳
 ۱۱۸۷ - ۱۱۸۴، ۱۱۲۵، ۱۰۲۲
 ۱۱۹۶، ۱۱۹۵

افغانیان ۸۶، ۹۶، ۱۱۷، ۱۵۸، ۱۶۹
 ۱۷۲، ۱۷۷، ۱۸۵، ۱۸۱، ۲۶۳
 ۴۹۵، ۵۲۶، ۵۳۷، ۷۶۵، افغانیان
 ملتانی ۷۸

اکارجہ (= گرجیان) ۴۱۸، ۴۲۲

اکاسره ۴۵۵

اکراد ۹۳، ۱۰۴ - ۱۰۶، ۱۰۵۸، ۱۳۷
 ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۸۷، ۲۸۲ - ۲۸۵
 ۲۸۸، ۳۳۶، ۳۵۱، ۳۷۲، ۳۷۵
 ۱۱۹۴، ۹۵۷، ۷۲۵، اکراد آذربایجانی
 ۲۶۵، اکراد اله داغی ۸۸۷
 اکراد خبوشانی ۷۳، ۷۶، ۸۸۷
 ۱۱۳۴، اکراد خراسان ۲۲، ۵۵
 ۵۸، ۶۱، ۶۵، ۷۵، ۹۱۳ آمدن
 آنها از ارض روم و بلیاس ۵
 اکراد قراچورلو ۱۵۳، اکراد
 قرایی ۱۵۲، اکراد یزیدی ۱۸
 ۱۴۲، ۲۵۳، ۳۲۹، ۴۵۸، ۴۵۹
 ۶۶۵، ۸۷۵

الوار ۳۲، ۳۴، ۱۳۵، ۲۴۶ - ۲۴۸
 ۲۵۵، ۲۸۸، ۲۹۲، ۳۴۱، ۳۴۵
 ۳۸۵، ۴۷۲، ۸۸۷، ۱۰۹۲، ۱۰۹۱
 الوار باجلان ۲۵۲، الوار
 بختیاری ۱۵۸۳، ۱۵۹۵، الوار
 کوهگیلویه ۳۴۵

الیلی ۲۳، ۵۷۴، ۹۹۳، ۹۹۴، ۱۱۲۸

۳۷۵، ۳۹۵، ۴۱۶، ۴۳۵، ۴۵۵
 ۵۵۹، ۵۲۵، ۵۲۲، ۵۴۷، ۶۳۵
 ۶۳۹، ۶۷۵، ۶۹۷، ۷۲۵، ۷۳۳
 ۸۵۴، ۸۵۸، ۸۳۶، ۸۸۷، ۸۸۸
 ۱۰۲۱، ۹۱۳، ۱۰۹۱، ۱۱۹۵
 افشاریه ۱۱۹۶، افشار آذربایجانی
 ۶۲۵، افشار اهری، رکن: ابوالحسن
 خان، افشار ایبورد ۳۵، ۸۱۵
 افشار ارومی، ۵، ۶۳، ۲۲۹، ۱۳۵
 ۱۳۶، ۶۶۷، ۹۱۳، افشار خراسانی
 ۱۵۲۹، افشار نره جز ۶، افشار
 صابین قلعه ۶۶۵

افغانه ۲۵ - ۲۲، ۲۵، ۳۵، ۴۵، ۴۷، ۴۸
 ۵۲، ۶۲، ۸۵ - ۸۷، ۹۳ - ۱۰۱
 ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۱۹ - ۱۲۱، ۱۲۴
 ۱۵۱، ۱۵۳ - ۱۵۹، ۱۷۵، ۱۷۴
 ۱۷۶، ۱۷۹ - ۱۸۸، ۱۹۱ - ۱۹۵
 ۱۹۹، ۲۰۹، ۲۳۵، ۲۵۷، ۲۶۸
 ۲۹۳، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۵۵، ۴۵۹
 ۴۵۴، ۴۸۵، ۴۸۷ - ۴۸۹، ۴۹۳
 - ۴۹۵، ۵۰۶ - ۵۰۸، ۵۴۱
 ۵۴۵، ۵۵۲ - ۵۵۴، ۵۶۵، ۶۸۵
 ۷۵۵، ۹۵۹، ۱۰۱۵، ۱۰۱۳ -
 ۱۰۱۵، ۱۰۱۸، ۱۰۲۱، ۱۰۲۸
 ۱۱۱۸، ۱۱۲۵، ۱۱۹۸، افغانه
 ابدالی ۲۵۲، ۱۰۶۱، افغانه قندهار
 ۲۳۴، ۴۴۵، ۹۸۵

افشان ۲۱، ۲۷ - ۳۵، ۶۴، ۶۹، ۹۳ -
 ۱۰۵، ۱۰۹ - ۱۱۲، ۱۱۵ - ۱۱۸
 ۱۲۱ - ۱۲۳، ۱۵۲ - ۱۵۵، ۱۵۸
 ۱۷۵ - ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۸ - ۱۸۱
 ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۸ - ۱۹۵، ۱۹۲
 ۱۹۴، ۱۹۶، ۲۰۹، ۲۴۵، ۲۶۲
 ۲۶۵، ۲۶۸، ۲۸۸، ۲۹۳، ۲۹۴
 ۲۹۸، ۳۲۹، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۷

بنی امیه ۴۵۵، ۹۸۴
بنی خالد، (= افغان) ۵۰۸، بنی خالدی
۲۹۹، ۳۵۳، ۴۳۹

بنی عامر ۲۶۹

بنی عباس ۴۳۳، ۴۵۵، ۶۱۵، ۹۸۴
بختیاری ۲۷، ۴۹، ۲۲۳، ۲۳۴، ۲۳۵،
۲۴۳ - ۲۴۴، ۲۴۸، ۲۵۰، ۲۵۴،

۲۸۱، ۴۲۷، ۴۲۷، ۴۷۱ - ۴۷۴،
۵۴۴، ۵۴۹، ۸۸۷، ۹۴۴، ۱۰۹۵،

۱۰۹۱، ۱۱۲۲، ۱۱۹۶

بغیبری (اکراد...) ۶۲، ۸۱، ۹۳، ۱۵۲،
۱۵۵، ۱۶۹، ۲۸۸، ۳۹۷، ۴۳۸،

۴۸۵، ۵۸۷، ۸۸۷، ۹۱۳

بگنشی (طریقت...) ۱۵۵۵

بلیاس ۳۲۴، ۴۵۹، ۶۶۵، ۱۵۶۷

بلوچ ۱۲۳، ۲۲۳، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۷،

۳۴۸، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۷، ۴۸۴،
۴۹۶ - ۴۹۸، ۵۰۰، ۵۰۲، ۵۰۳،

۵۵۵، ۵۵۷، ۵۱۱ - ۵۱۸،

۵۲۲، ۵۲۳، ۵۴۵، ۵۵۳، ۵۷۱،

۶۸۱ - ۶۸۳، ۶۸۵، ۶۸۸، ۷۶۴،

۷۸۷، ۸۳۷، ۸۳۹، ۹۵۹، ۱۱۷۳،

۱۱۷۶

بنکسیری ۵۵۶، ۵۱۵، ۵۶۵، ۵۶۷،

۵۷۱، ۷۵۸

بنکی ۵۲۲، ۵۳۵، ۵۳۲

بیات ۸۱، ۱۵۶، ۱۵۹، ۲۸۸، ۲۹۲،

۳۴۵، ۸۸۸، بیات آذربایجان ۹۱۳

قرابیات ۲۵۴، ۲۵۲

بیات اندخودی ۴۸۳

بیات ایروان ۵، ۳۲۸

بیات مروی ۵۹

بیات نیشابوری، ۱۶۹، ۱۸۷، ۷۸۷،

۸۸۷، ۹۱۳، ۹۶۱، ۱۵۲۱، ۱۱۲۱،

۱۱۳۴، آمدن آنها از ایروان ۵

الیلی اندخودی، ۹۶۹ و رک: علی ایلی

امامیه انا عشریه ۲۵۷

اوزبک ۴، ۱۵، ۲۳، ۴۵۲، ۵۷۶، ۵۷۸،

۵۸۲، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۹۱، ۶۵۱،

۶۵۹، ۶۲۷، ۷۸۷ - ۷۹۴، ۸۵۵،

۸۵۴، ۸۵۸، ۸۱۹ - ۸۳۸،

۸۵۵، ۸۶۳ - ۸۶۵، ۹۳۳، ۹۳۵،

۹۴۶، ۹۵۳، ۹۵۵، ۹۷۵، ۹۷۶،

۹۷۹، ۹۹۲، ۹۹۷، ۱۰۹۵، ۱۰۹۹ -

۱۱۰۱، ۱۱۰۶، ۱۱۱۵، ۱۱۱۱،

۱۱۱۳، ۱۱۱۷، ۱۱۲۶، ۱۱۲۹،

۱۱۳۵، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۴۷،

۱۱۵۷، ۱۱۶۴، ۱۱۷۶، ۱۱۹۶،

۱۱۹۸، اوزبک الیلی اندخودی

۹۶۹، اوزبک چنگیز خانی ۲۲۸

اوزبکیه ۴، ۲۳، ۵۳، ۵۷۵، ۵۷۷، ۵۸۱،

۵۸۷، ۵۸۸، ۵۹۵، ۵۹۱، ۵۹۴ -

۵۹۷، ۶۵۵، ۶۵۳، ۶۵۵، ۶۱۴،

۶۲۲، ۶۳۵، ۶۳۳، ۶۸۵، ۱۱۵۴،

۱۱۲۲ - ۱۱۲۵، ۱۱۳۹

اولوتیه (ترکمن) ۶۱۵

ایرانیان ۱۱۷، ۲۹۳، ۳۵۵، ۴۲۲، ۵۶۵،

۵۹۹، ۶۳۴، ۶۸۹، ۷۵۴،

۷۱۵، ۷۲۷، ۷۶۳، ۸۸۶، ۹۵۹،

۱۰۶۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۶، ۱۱۷۱ و

رجوع شود به: قزلباش

ایغور ۶۳۳

ایلکانیان ۴۵۱

بابان ۲۷۷، ۱۵۶۷

باجلان ۲۵۳، باجلند ۲۵۴

بادلو (کرد...) ۷۴، ۷۷، ۸۵، ۶۶۳،

۶۶۹، ۷۳۵، ۱۱۹۳ (ظ: باید

بادل لو خوانده شود)

باساری ۸۴۹

باش آجن (طایفه...) ۴۱۵، ۴۲۲

- بیات خورشاهی نیشابوری ۶۵۲
 پیشدادیان ۴۴۹
 تانار (شمال قفقاز) ۸۴۲، ۴۱۸، ۴۱۲
 تانار مرو ۵۷ - ۶۷، ۶۵ - ۶۷، ۷۱ - ۷۳
 تاناریه مرو ۵۵، ۶۵، ۶۷، ۷۱
 تاجیک ۵، ۵۵، ۵۶۶، ۱۱۹۲
 تایمنی ۱۸۵، ۲۶۸، ۲۷۵، ۳۸۵، ۴۳۶ -
 ۴۳۸، ۵۴۵، ۶۳۳، ۵۵۳، ۵۶۷،
 ۵۷۱، ۸۸۷، ۱۰۵۲۱، ۱۱۰۰
 تبارزه ۳۱۱، ۳۵۹
 تبرسانی، طبرسانی ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۹،
 ۸۵۵ - ۸۵۷
 تبار ۱۵۵۸
 تراکه ۱۳۲، تراکه صابین خانی ۵۳،
 تراکه علی ایلی ۵۴، تراکه یموت
 ۱۱۹۲
 ترکمان، ترکمن ۹-۱۱، ۲۳، ۵۸، ۱۶۲،
 ۲۲۷، ۲۲۷، ۵۸۸، ۵۹۵، ۶۲۲،
 ۶۱۴-۶۱۶، ۶۲۷، ۶۳۵، ۶۷۵،
 ۷۱۱، ۷۱۸، ۷۳۳، ۷۵۱، ۷۸۷،
 ۸۵۴، ۸۲۲، ۸۸۸، ۹۷۹، ۱۰۷۲،
 ۱۱۵۱، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۹،
 ترکمان آذربایجانی ۳۵۸، ۹۱۳،
 ترکمان اوغوزخانی ۲۲۸، ترکمان
 تبریز ۲۲۹، ۳۱۳، ۶۶۵، ۶۷۶،
 ترکمان تکه ۳۵، ترکمان صابین
 خانی ۴۷، ۵۲، ترکمان مرو ۴۳۵،
 ترکمانیه ۹، ۱۴، ۱۶۲، ۲۵۵، ۹۷۸،
 ۹۸۵، ۱۱۴۷، ترکمانیه نشت ۹۸۵
 تریبی ۵۳۲ - ۵۳۵، ۵۷۱
 تکه ۳۵، ۳۶، ۱۶۵، ۶۲۷، ۶۳۲، ترکمان
 تکه ۳۵
 تورانی، تورانیان ۳۵۵، ۵۸۸، ۵۹۲،
 ۵۹۶، ۷۸۹ - ۷۹۱، ۷۹۳، ۸۵۱،
 ۸۵۸، ۸۳۲، ۸۸۶، ۸۹۵، ۹۵۹
- ۱۱۴۶، ۹۵۹
 تیموری (=گورکانی هند) ۵۶۱
 تیموریان ۴۵۱
 جانکی ۵۵
 جعفری (آیین....) ۹۸۶، ۹۸۷
 جغتای ۶۵۳
 جالیز ۴۷، ۶۱، ۱۳۹
 حلیوند (تبره‌ای از مقدم مراغه) ۶۶۶
 جمشیدی ۳۹۷، ۸۸۷، ۱۱۵۵، اویماقیه
 جمشیدی ۱۹۸
 چارلنگ، چهارلنگ بختیاری ۲۳۵،
 ۲۴۵، ۴۷۲، ۴۷۷
 چرکس ۱۶، ۷۶۸، ۱۱۵۵، ۱۱۶۵،
 ۱۱۶۶، ۱۱۶۵
 چکنی سبزواری ۷۶۷، ۷۷۵، ۷۶۷،
 ۹۷۵
 چکنی مروی، رک: کریم بیگ
 چنگرک (اکران) ۴۶، ۵۳، ۶۵، ۶۲،
 ۱۱۹۳، ۱۰۳۱، ۵۴۷، ۴۸۵، ۷۶
 چنگیزی (سلسله....) ۵۷۹، ۸۱۷، ۸۱۸،
 ۱۱۵۱، چنگیزه ۱۵۷۳، ۱۱۴
 چوایانان ۴۵۱
 حبشی (غلامان...) ۱۱۷۷
 خارجی (مذهب...) ۳۵۶، ۱۱۷۳،
 ۱۱۷۴
 خزیمه ۳۴۶، ۳۹۸، ۱۵۹۲
 خطایی ۱۵۹۵، ۱۱۵۱
 خوارزمشاهیان ۴۵۵، ۶۲۷
 خورشاهی بیات ۶۵۴، ۷۶۴
 دانکی، دنکی ۴۸۶
 درجزینی ۱۵۱
 درمن ۹۳۲
 دنلی ۶۳، ۶۶۳، ۶۶۷، ۶۷۴، ۸۸۸،
 ۹۱۳، ۹۱۵، ۹۹۹، ۱۰۵۱
 راجپوت ۵۶۵، ۵۶۱، ۵۶۷ - ۵۶۹

زیاد اوغلی قاجار گنجه‌ای. رك: كليعی خان	۶۱۶، ۶۳۶، ۶۳۸، ۶۹۰ - ۶۹۳
سارق (ترکمان) ۱۱۲۷، ۶۲۷، ۱۶۵	۷۵۶، ۷۵۷، ۷۱۴، ۹۵۹
ساسانیان ۴۵۰	۱۹۸، ۸۴۹
سالور ۹۳۳، ۸۶۳، ۸۶۴، ۹۳۴ - ۹۳۶	روشانیو (اکراد...) ۶۰، ۱۵۵
۹۶۷	روتلی ۸۴۴
سامانیان ۴۵۰	روسیه ۴۸، ۵۲، ۹۸۵، روسها ۱۱۶۳
سربداران ۴۵۱	رومی ۲۱۵، ۲۱۹، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۳۵
سرورلو ۲۵۰	۲۳۳، ۲۵۴، ۲۶۳، ۲۸۷، ۲۹۴
سکزی ۱۷۸، ۲۸۷	۳۳۵، ۴۰۹، ۵۵۳، ۷۸۹، ۹۵۲
سکناری ۶۱۶	۹۵۳، ۹۵۸ - ۹۱۰، ۹۱۷، ۹۱۸
سلجوقی (ایل...) ۴۳۳	۹۲۲، ۹۵۲، ۱۰۵۲، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵
سلجوقیان ۴۵۰، ۶۱۵، ۶۵۲، ۷۹۷	رومیان ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۴۹
سلفریان ۴۵۰	۲۶۳، ۲۹۱ - ۲۹۳، ۳۰۰، ۳۰۳
سنت و جماعت (اهل...) ۹۸۴	۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۲۵
سهروردیه ۷۵۳	۳۲۸، ۳۳۱ - ۳۳۳، ۳۸۳، ۳۸۵
شادلو ۵۳	۳۹۰، ۳۹۴، ۳۹۹، ۸۸۸، ۱۰۵۴
شاملوی هراتی ۸۸۷	۱۵۵۹
شاهسون ۵۱، ۵۲، ۱۱۸۴، ۱۱۹۰	رومیه (عثمانیها) ۳۳، ۳۴، ۴۹، ۵۱
شیطان پرستان ۸۹۳، ۸۹۵، ۸۹۷، ۹۵۸	۱۲۷ - ۱۳۱، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۴۵
شیعیان ۳۸۵	۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷ - ۱۵۵، ۱۵۸
شمس‌الدینلو ۶۵۹	۱۵۹، ۲۵۸ - ۲۱۱، ۲۲۴ - ۲۲۹
صاین خانی (تراکمه...) ۴۷، ۵۲، ۵۳	۲۳۱، ۲۳۵، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۴
صقاریان ۴۵۰	۲۵۹، ۲۶۱ - ۲۶۴، ۲۸۱، ۲۸۷
صفویه ۵، ۲۷، ۳۰، ۳۸، ۴۹، ۵۱، ۱۱۴	۲۸۸، ۲۹۲ - ۲۹۴، ۳۰۷ - ۳۱۱
۲۲۹، ۲۳۵، ۴۵۴، ۴۵۵	۳۱۳، ۳۲۵ - ۳۳۳، ۳۵۶، ۳۶۶
۴۵۷، ۴۷۲، ۵۲۶، ۴۴۶، ۸۸۱	۳۷۹، ۳۸۱، ۳۸۴، ۳۸۷، ۳۸۹ -
۸۸۶، ۹۲۸، ۹۷۹، ۱۰۳۳ صفوی	۴۵۹، ۴۵۴، ۶۸۵، ۹۸۵، ۹۹۹
۸۵، ۲۱۸، ۲۳۳، ۲۳۶، ۶۱۵	۱۰۴۲ - ۱۰۴۶، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵
۷۶۷، ۷۷۴	۱۰۶۱، ۱۰۶۳، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶
طاهریان ۴۵۰	۱۵۷۰ - ۱۵۷۳
عباسیان ۶۵۴، ۱۱۱۳	زایی ۱۵۹۲
عثمانلو ۳۲، ۵۱، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۳۳	زعفرانلو (تیرهای ازگرد چشمگرك)
۱۳۵ - ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۴۹، ۲۵۹	۵۸، ۶۵، ۱۵۸
۲۱۵، ۲۱۸، ۲۲۱، ۲۵۲، ۲۹۵	زند ۲۲۳
	زنگنه ۱۳۵، ۱۶۳، ۲۵۴

۱۸۵۴، ۷۲۵، ۵۸۷، ۵۷۷، ۵۴۷
 قاجار ۱۸۸۱، ۹۶۵، ۹۶۲، ۹۶۳، قاجار
 استرآبادی ۹۵، ۱۱۵، ۹۴۹، ۸۱۵
 قاجار مروی ۵، ۹۵

قاری ۶۸۲

قبچاق ۱۹۸، ۵۷۱، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸
 ۵۸۱، ۵۸۳، ۶۵۸، ۶۸۵، ۹۳۳
 ۹۹۶ - ۹۹۸، ۱۰۹۸، ۱۱۵۵
 ۱۱۳۱، ۱۱۳۳، ۱۱۶۳، ۱۱۵۷

قبچاقیان ۱۱۴۵

قبه‌لی ۸۵۵

قنغان ۱۱۳۱

قرایات ۲۵۲، ۲۵۴

قراچورلو (اکران...) ۹۴، ۹۵، ۱۵۴
 ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۲۲، ۱۴۳، ۱۴۵
 ۱۶۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۵
 ۱۹۶، ۲۸۷، ۲۹۵، ۲۹۲، ۲۹۴
 ۳۵۳، ۳۲۷، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۹۹
 ۴۵۵، ۷۲۵، ۷۲۶، ۱۵۶۶

قراختایان ۴۵۱

قراذغی ۶۶۷، ۸۸۸

قراقلیاق ۵۸۸، ۵۹۶، ۶۳۲
 ۶۳۳، ۶۸۵، ۸۱۸، ۸۶۳، ۸۸۸
 ۹۷۵، ۱۱۳۲، ۱۱۳۶ - ۱۱۳۹
 ۱۱۴۲، ۱۱۶۱

قراقلماق ۱۱۴۲

قرایبی (اکران...) ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۶۹
 ۳۹۷، ۴۳۸، ۴۸۵، ۵۱۷، ۹۱۳
 ۹۶۱

قرخلو ۳۸۸، ۹۳۵

قرقلو ۶، ۱۴۴، ۴۲۵، ۴۲۴

قزاق ۱۶، ۱۶۲، ۵۸۳، ۵۹۶، ۶۵۳
 ۶۲۷، ۶۲۹، ۶۸۵، ۷۵۷، ۸۵۸
 ۸۵۹، ۸۸۸، ۹۱۱، ۹۴۷، ۹۷۵
 ۱۰۴۶، ۱۱۵۵، ۱۱۱۱، ۱۱۳۲

۲۹۴، ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۸۱، اسیران

عثمانلوی ۱۱۵۳

عثمانی (دولت...) ۸۸۶، ۱۵۵۲
 ۱۵۶۲، ۱۵۳۳ - ۱۵۳۵، ۱۵۴۳
 ۱۵۴۵، ۱۵۷۲، ۱۵۷۳، عثمانیه
 ۹۸۵ - ۹۸۷، ۱۰۴۳
 ۳۵۳، ۳۳۷، ۳۸۵، ۶۳۶، ۶۸۹
 ۷۷۴، ۹۵۵، ۱۰۲۳، ۱۰۵۵

عراقی ۹۱۳، ۹۴۴، ۹۷۵، ۱۵۵۶

عرب ۹۸، ۶۳۶، ۶۸۹، ۹۵۵
 اندخود ۱۱۲۸، عرب نشتی ۵۹۳
 عرب بیچاره ۸۸۷

علی‌اللهی ۵۳۳

علی‌ایلی ۶۸۲، ۸۲۲، تراکمه علی‌ایلی
 ۵۴، ۵۵

علیوند (تیره‌ای از مقدم مراغه) ۳۱۳
 عمارلو (کرد...) ۹۶۴
 غزان ۴۸۱، غزها ۱۱۶۲

غلاجی ۳۹۷، غلجی ۵۲، ۱۱۲۴

غوریان ۴۵۵

فارسی (جماعت...) ۸۸۸، ۹۴۱، ۹۴۲
 ۹۵۸

فرنگ ۷۶۸، ۹۴۷

فرنگی ۲۲۴، ۴۵۹، ۸۵۸، ۹۱۸، ۹۳۷
 ۱۰۵۱، ۱۰۵۳، ۱۵۶۵، غلامان
 فرنگی ۴۵۵، (فرنگ = روسی)
 ۲۳۵، ۵۵۳

فیلی ۱۲۴، ۲۲۳، ۲۸۸، ۴۴۷، ۸۸۸
 ۹۳۷، ۱۱۵۴، ۱۱۵۸، ۱۱۳۵

فیوج ۱۵۸۶

قاجار ۵، ۲۸، ۶۶، ۹۵، ۱۶۹، ۱۸۷
 ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۳
 ۲۹۴، ۳۲۹، ۳۵۱، ۳۷۲، ۳۷۵
 ۳۹۵، ۵۱۹، ۵۱۷، ۵۵۹، ۴۳۵

- عمارلو ۹۶۴، کرد یزیدی ۲۵۲
 ۲۵۴، ۲۵۶، ۳۲۴، ۴۵۹
 کرماج ۲۷۷
 کلاوند. رك: محمد زمان خان گنجعلو
 كنه كس ۶۳۳، ۹۳۳، ۱۱۵۵
 كوره لی ۶۷۲، ۸۵۵
 كوزه كلانی (= كوزه كنانی) ۶۵۹
 كوكلان ۵۵، ۶۵، ۲۶۸، ۲۷۵، ۲۸۷
 ۷۲۵، ۹۶۲
 کیان، کیانی ۴۵، ۴۵، ۴۶، ۲۴۸، ۳۵۶
 ۴۵۵، ۹۲۹، ۱۵۵۶، ۱۱۸۴
 ۱۱۸۶
 کیوانلو (اکران...) ۶۵، ۱۵۸، ۱۱۹۳
 گبر (زردهشتیان) ۱۱۸۱، ۱۱۸۴
 گرایلی ۲۳، ۶۲، ۲۲۷، ۳۹۲، ۴۸۵
 گرایلی ۴۸
 گرجی ۴۱۲، ۴۱۴، ۴۱۶-۴۲۵، ۴۲۲
 ۴۲۴، ۶۵۴، ۶۷۲، ۶۷۳، ۸۶۸
 ۱۵۸۲، ۱۵۴۲
 گرمسیری ۸۸۸، گرمسیریان ۳۵۸
 گورکانی ۵۶۴، ۶۳۷، ۶۶۱، ۶۶۲
 ۷۵۱، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۱۵، ۷۲۵
 ۷۲۷، ۷۳۱، ۷۳۳، ۷۳۶، ۷۴۵
 ۷۴۸-۷۵۵، ۸۵۱ گورکانی هند
 ۵۵۳، ۹۳۹
 گوئی (ترکمن...) ۶۱۵
 لالوی ۳۷، ۳۹، ۱۱۲، ۳۲۸، ۳۲۹
 ۳۴۶، ۵۹۸، ۶۵۵، ۱۰۱۴، ۱۰۳۵
 ۱۰۹۲، لله ۳۷
 لر ۴۷۲، ۹۴۴، ۱۰۹۵
 لرگی ۲۲۴، ۳۶۹، ۳۷۱، ۳۷۵، ۳۷۶
 ۴۵۶، ۴۵۹، ۴۱۲، ۴۲۸، ۴۲۹
 ۴۵۴، ۴۵۸، ۶۶۳، ۶۶۸-۶۷۷
 ۸۵۸، ۶۷۷، ۸۵۸، ۸۳۳، ۸۳۹
- ۱۱۳۶-۱۱۳۸، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲
 ۱۱۴۵، ۱۱۴۷، ۱۱۷۱
 قزلباش (= ایرانی) بیشتر صفحات
 قزلباشیه (= ایرانیان) بیشتر صفحات
 قشقای ۹۵۸
 قلماق ۱۶، ۱۶۲، ۳۹۶، ۵۹۵، ۶۵۳
 ۶۲۷، ۶۲۹، ۶۸۵، ۷۵۷، ۷۶۱
 ۸۵۸، ۸۵۹، ۹۱۱، ۹۳۴، ۹۳۹
 ۹۴۷، ۱۰۷۳، ۱۱۵۵، ۱۱۱۱
 ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۹، ۱۱۴۲-
 ۱۱۴۴، ۱۱۴۶، ۱۱۴۸، ۱۱۵۵-
 ۱۱۵۲، ۱۱۵۲، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵
 ۱۱۷۱، قلماقیان ۱۱۴۵، قلماقیه
 ۱۱۴۴
 قلیجایی ۸۸۷، ۴۸۵، ۵۵۸، ۱۱۸۸، قلیجایی
 ۴۳۹، قلیجدهای ۵۵۱، ۵۵۲، ۱۵۳۴
 قلیجی ۱۷۱، ۱۷۸، ۴۸۶، ۷۴۵
 ۸۸۷
 قلندران ۳۳، ۹۸۹
 قنقرات ۵۸۳-۵۸۵، ۵۹۵، ۶۲۲
 ۶۳۳، ۸۲۸-۸۳۵، ۹۳۳، ۱۰۹۵
 ۱۵۹۸
 قورت. رك: قیاقلی خان قورت و مولا
 قلی خان جارچی باشی
 قیاد ۶۳۳، ۹۳۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵
 کاکری، کاکوری ۵۳۵، ۵۳۲، ۵۳۴-
 ۵۳۶، ۵۶۵، ۵۷۱، ۶۱۶، ۷۵۸
 ۱۵۲۳
 کینکلو ۷۴، ۲۷۷
 کتور ۶۱۷-۶۲۵، ۶۳۷
 ۸۴۹، ۸۵۵، ۸۶۲، ۸۷۳، ۸۷۷-
 ۸۷۹، ۷۱۶، ۷۱۸، ۷۲۲، ۷۲۴
 کرت (ملوک...) ۴۵۱
 کرد ۹۶۱، کرد زعفرانلو ۵۹۵، کرد

مکری ساوجیلاغ ۶۶۷

منقیت ۶۳۳، ۷۹۵، ۸۱۸، ۱۱۵۱

منگ ۴۸۱، ۵۷۶، ۵۸۳، ۱۰۹۸، ۱۱۵۵

۱۱۳۱ منگ اوزبک ۵۷۶، ۵۱۹

نخی ۳۷، ۳۹، ۴۵، ۴۶، ۱۱۲، ۵۹۸

۶۵۵، ۱۰۱۴، ۱۰۳۵، ۱۰۹۲

نسر. رک: حاجی محمدیگ

نهی ۳۷

ونیزها ۱۵۶۴

هزاره ۲۶۸، ۳۹۷، ۴۳۶، ۵۴۵، ۵۵۳

۵۶۷، ۵۶۸، ۵۷۱، ۷۶۳، ۱۱۵۵

هزارهجات ۵۵۸، ۵۶۷، ۸۸۷

۱۱۹۵ اویماق هزارهجات ۱۹۸

۷۶۳ هزارهجات غرجهستان ۱۱۱۸

۱۱۲۸

هفت لنگ بختیاری ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۴۵

۴۷۲، ۴۷۷

هندو ۵۵۵، ۶۸۹، ۶۹۴، ۷۲۶، ۷۴۴

۸۳۱، ۱۰۲۴، ۱۰۸۹ هندوان

۴۴۵، ۵۵۵، ۶۹۵، ۷۰۳، ۷۱۳

۷۱۸، ۷۲۷ هندویان ۶۳۹، ۷۱۸

۷۲۵، ۷۲۶، ۷۴۳-۷۴۷ هندیان

۶۱۶، ۶۲۸، ۷۲۵، ۹۳۷، ۱۰۷۵

یزیدی ۴۵۹، ۸۹۳، اکران یزیدی ۱۸

۸۹۸، ۸۹۹، ۹۵۵، ۹۵۸

یمری ایلی ۵۵

یموت ۱۱، ۱۳، ۵۵، ۸۸، ۹۲، ۱۶۵

۲۲۷، ۲۲۸، ۶۲۷، ۸۵۴، ۸۵۷-

۸۱۵، ۸۱۲، ۸۱۴، ۹۱۴، ۹۳۴

۹۳۵، ۹۵۹، ۹۶۵، ۹۶۲، ۹۶۳

۹۶۵-۹۷۲، ۹۷۴، ۹۷۸، ۱۰۳۲

۱۰۷۴، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۴۵

۱۱۶۵، ۱۱۶۹-۱۱۷۱، تراکمه

یموت ۱۱۹۲ ترکمان یموت ۹۳۳

۹۳۶

۸۴۸، ۸۵۵، ۸۵۵، ۸۵۷-۸۶۱

۸۶۷، ۸۶۸، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳

۸۷۶، ۸۷۸، ۸۸۸، ۹۱۳، ۱۰۳۲

۱۰۴۳، ۱۰۴۹، ۱۰۷۳، ۱۱۱۷

لترگیه ۳۵۹، ۳۶۷، ۳۷۵-۳۷۷، ۳۷۴

۴۲۷، ۴۲۹، ۶۴۴، ۶۴۷، ۶۶۳

۶۶۴، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۶، ۶۷۷

۶۸۵، ۷۸۳، ۸۳۹، ۸۴۵-۸۴۵

۸۵۵، ۸۵۴، ۸۵۷، ۸۶۵

۸۶۲، ۸۶۶، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۸۶

۱۰۳۸-۱۰۴۴، ۱۰۴۴، ۱۰۴۶

۱۰۴۹ لترگی جنگلی ۱۰۴۴

لتری داغستان، ۴۷، ۵۲، ۱۰۵۵

کوچ دادن آنها به مرو ۱۵۶ لترگیه

قراهی ۸۷، ۹۸، ۲۵۵، ۵۳۸

مذاهب اربعه ۹۸۶

مردکانلو. رک: آقا حنیگ

مروی (غازیان، جماعت...) در بسیاری

از صفحات

مظفریان ۴۵۱

مغانی ۱۰۳۸، ۱۱۱۷

مغول ۴۵۱، ۹۱۳، ۹۱۴، مغول ایرانی

۶۹۱، ۷۵۷

ملاحظه ۴۵۱، ۱۱۸۲، ملاحظه مراغه و

ارومی ۱۰۸۶

ملوک الطوائف (= اشکانیان) ۴۵۵

ملوک الطوائف (= خاندانی بعد از نادر)

۶۲، ۱۵۱، ۸۵۶، ۱۰۸۵، ۱۱۳۶

۱۱۷۹

مقدم مراغه ۱۴۵، ۲۲۹، ۳۱۳، ۳۶۸

۶۶۵-۶۶۷، ۶۷۴، ۶۷۶، ۸۲۴

۸۸۸، ۹۱۳، ۱۱۱۷، مقدم مراغی

۳۲۵

مکریت چه چکتو ۱۱۱۴

۱۸۱۹ ، ۱۷۹۹ ، ۵۹۵ ، ۵۸۳ ، ۲۸۱	یوز	۱۵۵۸ ، ۱۵۵۳ - ۱۵۵۵	ینگیجری
۱۱۳۱ ، ۱۰۹۸		۱۵۴۵	۱۵۶۳ ، اوجاق ینگیجری
۱۵۱۵ ، ۱۵۰۶	یوسفزہ (افغانہ...)	۱۵۵۲	۱۵۵۲ ینگیجری آفاسیان
۱۵۲۷ ، ۱۵۱۶		۱۵۶۱ ، ۱۵۵۳	
۱۵۸۳	یونانی	۴۱۲	۴۱۲ (جماعت... قفقاز) ینگی

فهرست کتابها

- هفت، ۹۸۵، ۱۵۷۳ - ۱۵۷۵
- تاریخ خزین پنجاه و پنج، پنجاه و هفت،
۳۴۳، ۷۴۷، ۷۵۲، ۷۶۸، ۷۷۱
- تاریخ نارالسلطنه تیریز (نادر میرزا)
پنجاه و هفت، ۸۲۵، ۹۲۶
- تاریخ رجال ایران (بامداد) ۷۶۹، ۷۶۷
- تاریخ کرمان وزیری ۴۹۵
- تاریخ گزیده ۴۸۳
- تاریخ نادرشاهی محمد شفیع تهرانی
۵۵۹
- تاریخ نادری (جهانگشا) ۹۸۵
- تبریزیه حکیم اوغلو علی پاشا سیویک
تجرید (شرح...) قوشچی ۴۵۲
- تحقیق و توفیق سیویک
- تدبیرات پستدیده سیویک
- تذکره الملوك پنجاه و پنج، پنجاه و هفت
۸۶۶
- تذکره خزین ۹۲۶
- تذکره شوشتر سی و دو، ۳۴۴
- ترکستان نامه بارتولد پنجاه و هفت، ۵۸۶
- ۱۱۳۲، ۱۱۱۲
- جامع التواریخ رشیدی ۴۸۳
- جواهر الآثار ۳۲۲
- جهانگشای جونی سی و چهار
- آثار باستانی آذربایجان ۶۵۲
- آخرین یادگار نادرشاه هفده
- آنا بازیس (گرفتن) سی و شش
- احسن التواریخ روهلو چهل و شش
- احیاء الملوك ملك شاه حسین سیستانی
۱۱۸۸، ۳۷
- اسکندرنامه سی
- امثال و حکم دهخدا ۴۹۸، ۸۱۱
- انقراض صفویه (لکهارت) پنجاه و پنج،
پنجاه و هفت
- بوستان سعدی ۳۱۹، ۳۲۵
- بهار عجم ۳۷۷
- بیان واقع بیست و یک، سی و شش،
پنجاه و چهار، پنجاه و هفت،
۶۴۹، ۷۵۲، ۷۵۴، ۷۶۵، ۷۷۶
- ۷۷۷، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۱۵، ۸۲۱
- ۸۲۵، ۸۲۶، ۹۲۵، ۱۵۳۲
- تاریخ احمدشاه [ابدالی] هفتاد و شش،
نود و پنج
- تاریخ افشار ۲۱۵، ۲۵۱
- تاریخ پانصدساله خوزستان ۳۴۴
- تاریخ تیموری (مظفرنامه) شرف الدین
یزدی ۴۵۱
- تاریخچه نادرشاه (مینورسکی) پنجاه و

- ۸۵۱، ۷۴۲
 ربیع جدید خانی ۴۵۲
 سفارتنامه ایران (رحمی) ۴۴۸
 سفارتنامه‌های ایران پنجاه و هفت
 سفارتنامه مصطفی نظیف ۱۱۸۱، ۱۱۸۵
 سفرنامه آروتین ظنبوری (= تاریخ
 بله‌اسقلی خان) ۴۹۲، ۵۵۱
 ۷۶۸
 سفرنامه ابن فضلان ۱۱۶۲، ۱۱۶۳
 سفینه‌المحمود ۹۲۶
 سلسله‌های اسلامی (بوسورث) ۴۵۵
 سه سفرنامه سی و پنج
 سیر المتاخرین ۷۴۷
 شاهنامه فردوسی ۲۵۵، ۲۴۴، ۴۹۸
 ۶۱۹، ۸۱۱، ۱۱۵۶، شهنامه فردوسی
 ۱۱۸۸، ۷۶۹
 شاهنامه نادری ۲۹۵
 شمس السیفه ۴۵۸
 شیرو مرآتک هفده
 طبقات سلاطین اسلام (لین یول) ۴۵۵
 ۸۲۵
 ظفرنامه شرف‌الدین یزدی سی، ۴۵۱
 عالم‌آرای شاه اسماعیل سی، ۴۱۵
 عالم‌آرای عباسی ۱۵۵۱
 عالم‌آرای نادری ۴
 فتحنامه ایروان س.ویک
 فرهنگ آداب‌های ایران ۷۷۵
 فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس (ابن
 یوسف) ۹۲۸
 قاموس الاعلام ۱۵۳۵، ۹۲۲
 کاروند (احمد کسروی تبریزی) ۱۴۲
 کلیات سعدی ۱۵۸۵
 گلستان ارم پنجاه و پنج، پنجاه و هشت،
 ۳۶۹، ۳۷۵، ۳۷۱، ۸۵۸، ۱۵۳۸
- جهانبگشای نادری حاشیه بیشتر صفحات
 حبیب‌السیر ۴۸۳، ۹۹۲
 حدیث نادرشاهی ۷۷۱، ۸۵۱
 حرکت تاریخی کرد مخراسان در دفاع
 از استقلال ایران ۱۹۵۴
 خلاصه‌التواریخ احمد قمی چهل و شش
 دائرة‌المعارف اسلام ۴۵۷
 داستان نادرشاه هفده
 دانشمندان آذربایجان ۹۲۶
 دستورالعملک پنجاه و پنج، پنجاه و هفت
 دیوان اهلی ۱۵۸۵
 دیوان حافظ ۱۵۸۵
 دیوان زکی ندیم ۹۲۸
 دیوان صباحی نود و شش
 دیوان عرفی ۱۵۸۵
 دیوان کلیم ۱۵۸۵
 دیوان نشاء تبریزی ۹۲۶
 رباعیات خیام ۴۳۶
 رساله احوال نادرشاه پنجاه و پنج، پنجاه
 و هفت، ۲۷۹، ۳۳۷، ۶۸۱، ۷۵۳
 ۸۵۱، ۸۶۱
 رموز حمزه: سی، سی و دو ۷۴۵، ۷۴۱
 روزنامه جنگیزی ۹۱۴
 روزنامه میرزا محمد کلانتر پنجاه و پنج،
 پنجاه و هفت، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۵۱
 ۹۵۵، ۹۵۸، ۱۱۷۲، ۱۱۱۷۵
 ۱۱۷۹، ۱۱۷۸
 روضه‌الصفا پنجاه و پنج، پنجاه و هفت،
 ۴۸۳، ۹۹۲
 روضه‌الصفا ناصری ۳۱، ۶۶، ۶۷، ۸۱۵
 ۹۶۵
 ریاض‌الجنه زنوزی ۹۲۶
 زندگانی نادرشاه هفده
 زندگی نادرشاه هنوی (ترجمه...) ۴۵۵

- مجموع البلدان یا قوت ۱۱۶۳
 مفتاح المعاملات ۶۱۳
 مقاله محاصره قارص سی و یک
 منشور الوصیت و دستورال حکومت پنجاه و
 هشت، ۷۵۳، ۷۶۲
 نادر پسر شمشیر هفده
 نادرنامه قدوسی پنجاه و هشت ۴۵۷
 ۹۲۶، ۸۲۴، ۷۷۱، ۷۳۷
 تاریخ التواریخ ۲۸
 نامه های بازن طبیب نادرشاه ۹۴۱، ۹۴۷
 نگارستان دارا ۹۹۹
 نیرنگستان صادق هدایت ۲۵۷
 هفت اقلیم امین احمد رازی ۱۱۶۳
 یادداشتهای گاتوخی کوس ۴۵۵
 یوسف و زلیخای جامی ۶۵۵، ۶۷۹
- ۱۵۳۹، ۱۵۴۵، ۱۵۴۶
 لب تواریخ (تاریخ اردلان) ۲۲۷
 ۱۵۶۳، ۱۵۷۵
 لستریج (سرزمینهای خلافت شرقی) ۷۵
 لکه هارت (انقرص صفویه) ۲۴۸، ۳۱
 ۴۹، ۵۵، ۵۲۷، ۶۹۶، ۹۷۸
 آثار سلطانیه ۲۸
 مجله ارمغان ۹۷۹، ۹۸۵
 مجله وحید ۴۱۱
 مجله یادگار ۶۶۵
 مجله یقما ۱۱۸۸
 مجمع التواریخ مرعشی هفده، پنجاه و
 پنج، پنجاه و هشت ۳۷، ۴۹، ۹۴۲
 ۷۶۸
 حمل التواریخ گلستانه پنجاه و پنج

ص ۲۱: داوری درباره نادر...

تغییر احوال نادر را از سال ۱۱۵۲ باید دانست. درباره علت آن، نظر میرزا مهدی‌خان پذیرفتنی است که مردی بصیر و دل‌آگاه بود و از آغاز کار نادر تا یکی دو ماه مانده به سرانجام او در کنارش قرار داشت و بد و نیک احوال او را از نزدیک می‌دید و می‌ستجید و چون نظر خود را بعد از مرگ نادر نوشته نباید در قضاوت او هیچ‌گونه تردیدی کنیم.

میرزا مهدی‌خان می‌نویسد: «خدایو بی‌همال از بدو حال تا هنگامی که از سفر خوارزم برگشته عازم داغستان شدند، در امور سلطنت و جهانداری یگانه، و در راه و رسم معدلت و عاجز‌نوازی مردانه بودند. اهالی ایران نیز از خرد و بزرگ و تاجیک و ترک فدویانه نقد جان در راه او می‌یاختند.»

آنگاه علل تغییر احوال او را نتیجه حوادث زیر می‌داند: سوء قصد به جان نادر (۲۸ سفر ۱۱۵۴ در سوادکوه مازندران در حوالی زیراب)، متهم شدن نابینا شدن رضاقلی میرزا ولیعهد و اندوه پدری بعد از چنان واقعه‌ای، وصول جواب مخالف عثمانیها به پیششاه صلح نادر، شورش تقی‌خان در فارس و قتل کلبعلی‌خان سردار برادر زن نادر، شورش شیروان و قتل حیدرخان افشار حاکم، شورش قاجاریه استرآباد.

به آنچه میرزا مهدی‌خان به اختصار گفته حوادث دیگری را هم می‌توان افزود. البته بیماری و پیری و خستگی از یک عمر کوشش و جنگ و لشکرکشی را هم که علت اصلی بود، نباید از یاد برد.

ص مجده، ص ۱۷: زندگانی مؤلف

از قرائنی که در صفحه بیست و نه بدانها اشاره کردیم برمی‌آید که مؤلف تا اواخر قرن دوازدهم در حیات بوده و دوره اقتدار نادر میرزا (سالهای ۱۱۸۹-۱۱۹۵) در خراسان را دریافته است.

ص سی و دو، ص ۲۳، در خوزستان

پیش از تقسیم زمینهای خالصه، در خوزستان زمینهای وسیعی از این نوع وجود داشت و پرونده‌های آنها که به نام «رقبات نادری» معروف بوده، شاید هنوز در بایگانی وزارت دارایی موجود باشد. این سوابق و اسناد از نظر تاریخی اهمیت بسیار دارد و تصور می‌رود خالصه‌شدن آن زمینها مربوط به همان حوادث شورش و تنبیه شورشیان باشد.

ص ۹۰ و شش، س ۹: آتشبازی در ایران

در دوره صفویه آتشبازی در جشنها و پذیرایی از مهمانان خارجی در ایران معمول بوده است. در عباس‌نامه محمدطاهر وحید قزوینی (چاپ ابراهیم دهگان، ص ۸۰) اشاره به یک مراسم آتشبازی شده که به دستور شاه عباس دوم در میدان نقش‌جهان اصفهان به افتخار مهمانان خارجی شاه ترتیب یافته بوده است. همچنین در سفرنامه اولناریوس (ترجمه بهپور، ص ۱۱۵-۱۱۷) شرح یک آتشبازی در اردبیل آمده است. اما شرحی با این جزئیات از آن مراسم در متون فارسی منحصر به این کتاب است.

ص سی و هفت، س ۲۵: تپه‌آل

این کلمه در عربی معنایی ندارد و اشتباه کتاب است. شاید نهبان یا نهبان بوده، و این دومی خانواده‌ای را به یاد می‌آورد که اینک در کرانه‌های جنوبی خلیج فارس به نام آل نهبان سکونت دارند.

ص سی و هفت، س ۲۵: لشکرکشی پیرمحمدخان به بلوچستان

درباره لشکرکشی پیرمحمدخان به بلوچستان در سال ۱۱۴۹ و کشته‌شدن او در شوال ۱۱۵۰، در تاریخ کرمان احمدعلی‌خان وزیر (تالیف شده در ۱۲۹۱-۱۲۹۴)، شرحی متضمن ذکر نامهای صحیح محلها و تاریخ دقیق حادثه‌ها آمده که ظاهراً از روایات محلی، و مجموعاً مؤید و مکمل مطالب عالم آراست (تاریخ کرمان، چاپ ۱۳۴۰ آقای دکتر باستانی پاریزی، ص ۳۰۴-۳۰۹).

ص ۴۳، س ۳۲: فجایع آن عصر

همانطور که گفتیم بی‌انصافی است اگر آن فجایع را که ریشه در جامعه داشت به گردن خود نادر بیندازیم یا نتیجه اجرای فرمانهای او بدانیم. اینهمه جلوه‌هایی از رسم و راه جاری در شرق بوده، اگر فرد بی‌اراده‌ای مثل شاه سلطان حسین پادشاه بود کشور از دست می‌رفت و اگر صاحب اراده‌ای مثل نادر فرمانروا می‌شد زیردستانش به مخالفان رحم نمی‌کردند.

بنابراین داوری با موازین اخلاقی و انسانی امروز درباره کارهای گذشتگان عادلانه نیست. در همان روزها در ۱۱۳۶ عبدالله پاشا سردار عثمانی بعد از تصرف خوی دستور داد همه مردم شهر را از کوچک و بزرگ، کشتند. تنها یک تن را زنده رها کرد تا برود و در شهرهای دیگر بگوید که سپاه عثمانی با مغلوبان چه معامله‌ای می‌کند! به نوشته نعیمه واقعه‌نویس همان روزگار خسرو پاشا سردار دیگر عثمانی

بعد از تصرف همدان، شهر را میان هفت تن از پاشایان خود تقسیم کرد و به آنها مهلت داد که در ظرف هفت روز شهر را بکلی ویران و ساکنان آن را قتل عام نمایند و باغها و مزارع را از بین ببرند. او اعلام کرد که اگر بعد از پایان مهلت در منطقه هریک از پاشایان ذیروحی بر جای یا دیواری و درختی بر پای مانده باشد فرمانده آن منطقه کشته خواهد شد. سرانجام یکی از پاشایان به گناه مسامحه در اجرای دستور جان خود را از دست داد.

ص پنجاه و دوم، س ۱۳: **افزوده‌های مؤلف**

همان‌طور که در صفحه بیست و نه مقدمه و یادداشت مربوط به ص هجده گفته‌ایم، مؤلف در سالهای ۱۱۸۹-۱۱۹۵ مطالبی را برای خوشامد نادر میرزا بن کتاب خود افزوده است و این افزوده‌ها شیوه نگارش مؤلف را دارد و احتمال الحاق آنها به وسیله کاتبان بکلی منتفی است.

ص پنجاه و پنج، س ۲: **عالم‌آرا و رساله احوال نادر**

تشابه و اشتراك برخي نکات در عالم‌آرا و رساله احوال نادر از مؤلفی ناشناخته، به قدری زیاد است که نمی‌توان اینهمه را تصادفی شمرد. معلوم می‌شود یا از راویان و منابع مشترکی بهره‌برده‌اند، یا در ایامی که در دفترخانه نادر (در لشکرکشی به ترکستان) همکاری داشته‌اند، اطلاعات خود را مبادله کرده‌اند. حدس ضعیف‌تر این است که یکی از آن دو نوشته دیگری را در دست داشته است، هرچه باشد موارد اشتراك در این دو منبع مزید مطالب و موجب مزید اعتبار آنهاست.

ص پنجاه و پنج، س ۲۲: **دیگر منابع مهم...**

علاوه بر منابعی که درباره برآمدن نادر و تاریخ روزگار او نام بردیم، ذکر سه منبع دیگر در اینجا ضرورت دارد:

۱- اسناد نوشناخته هلندیها در بایگانیهای آن کشور، که ویلم فلور دانشمند جوان هلندی درباره آنها تحقیق کرده و حاصل کار او به ترجمه آقای دکتر ابوالقاسم سروی به نام برافتادن صفویان، برآمدن محمود افغان (روایت شاهدان هلندی) از انتشارات توس ۱۳۶۵ به چاپ رسیده است.

این اسناد از نظر لیت تاریخ دقیق حادثه‌ها (که روز به روز یادداشت شده)، و نیز شناخت شخصیت‌های آن روز ارزش فراوانی دارد و مکمل تحقیقاتی است که پیش از این لکهارت کرده است. گزارش‌های هلندیها نکته‌های مهم فصول نخستین عالم‌آرا را روشن می‌کند. ما مطالب عالم‌آرا را به همان صورت که با سایر منابع مقایسه کرده و نکات مشابه یا متضاد را در ذیل صفحات آورده‌ایم، با آن کتاب نیز سنجیدیم و موارد لازم در این یادداشتها آمده، و اسناد هلندی اشاره به ترجمه همان کتاب است.

۲- کتاب زبدة التواریخ از میرزا محمدحسن مستوفی از دیوانیان نادر که در

۱۱۵۲ به دستور رضاقلی میرزا تألیف شده، خاتمه سودمندی در گزارش آخرین روزهای صفویه و روی کار آمدن نادر دارد که دستنویسهایی از آن در کتابخانه‌های ملی و دانشکده ادبیات تهران و آستان قدس در مشهد موجود است، متأسفانه مصحح به آن دستنویسها دسترسی نداشته است.

۳- تاریخ بهارستان طهماسبی از عبدالعلی وقایع‌نگار هم که پس از ۱۱۳۵ که محمود سیستانی طغیان کرده بود تألیف شده و سرگذشت فرزندان رضاقلی میرزا و قتل آنها را در سال ۱۱۶۰ دارد منبع سودمندی باید باشد. نسخه‌ای از آن به شماره ۲۷۷۳ در کتابخانه مرکزی دانشگاه عست که در فهرست آن کتابخانه تألیف دانش پژوه (ج ۱۰ ص ۱۶۲۹) شناسانده شده است.

ص ۶، م ۲۱: کالیپوش

ناصرالدین شاه در سفر خود به خراسان روز جمعه ۷ رمضان ۱۳۰۰ را در چمن کالیپوش گذرانید. وصفی از این محل در روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه (چاپ دوم ۱۳۵۰، ص ۳-۲۴۲) آمده است.

ص ۱۵: افسانه دست‌یابی نادر به گنج تیمور

این افسانه ممکن است از گنج‌یافتن بهرام گور در هفت‌پیکر نظامی گرفته شده باشد.

ص ۱۸، م ۴: وصیت شاه سلیمان

مقاد وصیت‌نامه شاه سلیمان در بیشتر منابع از آن جمله در نصف جهان محمد مهدی اصفهانی، تاریخ ملکم، فارسی‌نامه فلایی، روضة‌الصقای ناصری آمده است. رجوع شود به انقراض صفویه لکهارت، ترجمه مصطفی قلی عماد، ص ۴۱.

ص ۱۹، م ۲۵: خسرو میرزا و تاریخ لشکرکشی او

مراد کینسرو گرجی برادرزاده گرگین است. او که داروغه اصفهان بود به فرماندهی سپاهی مرکب از ۱۲۰۰۰ قزلباش انتخاب شد و به نوشته لکهارت (ص ۱۰۳) در نوامبر ۱۷۰۹ (برابر رمضان ۱۱۲۱) اصفهان را به عزم قندهار ترک کرده، و در نوامبر سال بعد به قراء رسیده است.

ص ۲۲: تاریخ سقوط هرات

تاریخ تصرف هرات به دست افغانهای ابدالی که در نسخه خطی عالم‌آرا ۱۱۲۲ و در جهانگشا با ذکر روز و ماه و سال، ۲۶ رمضان ۱۱۲۹ ذکر شده، شایسته بررسی است.

آنچه مسلم است به عقیده محمدکاظم این حادثه در ۱۱۲۸ روی داده، منتهی کاتب نسخه او در نقل رقمهای یگان و دهگان اشتباه کرده و به جای لمان عشرون و اثنان عشرون نوشته است. می‌رسیم به اینکه آیا روایت محمدکاظم را بایسته بپذیریم یا گفته میرزا مهدی خان را؟

در این مورد نوشته هر یک از این دو مورخ به دلیل دیگری اعتبار خاص دارد.

محمدکاظم از مردم مرو نزدیک^۱ به هرات است و کودکی و جوانی را در مشهد گذرانیده، و اگرچه خود چهار یا پنج سال بعد از آن واقعه به دنیا آمده، اما قطعاً حادثه‌ای بدان مهمی تا سالها بعد هم مورد بحث بوده و او شنیده و نوشته است. از طرف دیگر میرزا مهدی‌خان رقاب‌نگار رسمی آن عصر و مردی دقیق و امین است و در کنار نادر با کسانی که احتمالاً در آن حوادث حضور داشته‌اند تماس داشته، و اینکه روز و ماه حادثه «شب بیست و ششم ماه رمضان» را هم ثبت کرده اعتبار غیرقابل تردیدی به سخن او می‌دهد. مگر اینکه تصور کنیم او هم بیست و هشت نوشته بوده و کاتبان دستنویسهای اساس چاپ اشتباه کرده و بیست و نه نقل کرده‌اند. برای حل مشکل به دستنویسهای معتبر جهانگشا و منابع دیگر باید مراجعه کرد.

در اسناد هلندیها (ص ۳۰) آمده: «در ژوئیه ۱۷۱۷ (یعنی رجب و شعبان ۱۱۲۹) خیر رسید که عبدالله‌خان ایدالی، حاکم صفوی هرات را شکست داده و آن شهر را مسخر کرده است. لکهارت (ص ۱۱۲) هم ورود فتحعلی‌خان را به مشهد (که بعد از سقوط هرات به خراسان فرستاده شده بود) در سپتامبر ۱۷۱۶ (یعنی رمضان و شوال ۱۱۲۹) نوشته است.»

بنابراین از مقایسه آنچه در چهار منبع موجود آمده، می‌توان چنین استنباط کرد که هرات با تلفیق روز و ماه از جهانگشا، و سال از عالم‌آرا، در شب ۲۶ رمضان ۱۱۲۸ (نه ۱۱۲۹ که در جهانگشا آمده) سقوط کرده، خیر آن طبق اسناد هلندیها در رجب و شعبان ۱۱۲۹ به اصفهان رسیده، و فتحعلی‌خان که بعد از این واقعه به سرداری انتخاب و اعزام شده بود (طبق منابع لکهارت) در رمضان و شوال ۱۱۲۹ در مشهد بوده است. با تطبیق تاریخهای میلادی و هجری ممکن است در این محاسبه اندک اشتباهی در ماهها پیش آمده باشد.

ص ۲۲، ص ۲۴: آخرین لشکرکشی به هرات

عزیمت سپاهی به فرماندهی صفی‌قلی‌خان دیوان‌بیگی سابق از اصفهان، در اسناد هلندیها (ص ۳۱) در ۲۹ اکتبر ۱۷۱۷ (یعنی ۲۲ ذیحجه ۱۱۲۹) ذکر شده و در آنجا وصف دقیقی از آرایش آن سپاه آمده است. قبل از صفی‌قلی‌خان، فتحعلی‌خان ترکمان میرشکارباشی، و پیش از او جعفرقلی‌خان استاجلو از اصفهان به هرات فرستاده شده بودند.

ص ۲۴: حمله محمود افغان به کرمان

آنچه مؤلف می‌گوید مربوط به دومین حمله افغانها به کرمان است. پیش از آن، محمود بار نخست در اواخر تابستان ۱۷۱۹ (یعنی سال ۱۱۳۲) به کرمان تاخت و به سبب عقب‌نشینی حاکم شهر آنجا را اشغال کرد و نه ماه در آنجا بود و سرانجام به علت شکست از سپاه ایران یا (به احتمال بیشتر) وقوع شورش در قندهار به شتاب به قندهار بازگشت (لکهارت: ص ۱۲۸، اسناد هلندیها: ص ۳۷).

بار دوم، در اوایل سال ۱۱۳۴ به کرمان رسید. شهر را به آسانی فرو گرفت، اما از تسخیر ارك فروماند. رستم محمدخان سعدلو حاکم کرمان ارك شهر را مستحکم کرده بود. طبق اسناد هلندیها آن حاکم دلاور در ۷ اکتبر ۱۷۲۱ برکنار شد ولی با حمایت و فشار مردم در حکومت ابقا گردید. (لکهارت مرگت محمدخان را ذکر کرده که صحیح نیست). سرانجام در ۲۵ ژانویه ۱۷۲۲ (یعنی ۲۵ ذیقعده ۱۱۳۴) پیمانی میان رستم محمدخان و محمود افغان امضا شد که افغانها با دریافت چهار هزار تومان دست از محاصره بردارند. در اسناد هلندیها پربنهای گزارشهای نمایندگان شرکتهای هلندی در کرمان، اطلاعات دقیقی از ایام محاصره آن شهر آمده است (ص ۷۳-۸۳).

ص ۳۱: مرگت محمود افغان

قیام اشرف و مرگت محمود افغان در اسناد هلندیها (ص ۲۶۲) و کتاب لکهارت (ص ۲۴۳) در بعد از ظهر ۲۲ آوریل ۱۷۲۵ (۷ شعبان ۱۱۳۷) ذکر شده، و در آن دو منبع اطلاعات دقیقی از گزارشهای خارجیان مقیم اصفهان نقل گردیده است.

ص ۳۲، س ۹: داستان صفی میرزا

خارج شدن صفی میرزا از اصفهان، در اسناد هلندیها چنین آمده: ۸ ژانویه ۱۷۲۲ (۸ یقعده ۱۱۳۴)، بامدادان آگهی یافتیم که شاهزاده صفی میرزا (دومین پسر شاه کتونی) همراه با دو یست تن از دلاورترین سپاهیان دیشب از اصفهان حرکت کرده، تا به عنوان سردار سپاه نزد علی مردان خان رود، و پس از غلبه بر شورشیان تاج و تخت را از پدر خود بستاند. ما امیدواریم با یاری خدا موفق شویم. (ص ۱۷۱)

از احوال صفی میرزا جز آنچه در عالم آرا آمده و افسانه آمیز می نماید اطلاعی بر جای نمانده است. از قرائن چنین می نماید که امیدواریهای مردم به او و اقبال کار و سرانجامش، از همان روزها موجب رواج شایعات و افسانه هایی درباره او گردیده و کسانی پیدا شده و خود را صفی میرزا وانمود کرده اند، از آن جمله در ۱۱۴۰ مردی در خلیل آباد بختیاری چنین ادعایی کرد و به فرمان شاه طهماسب کشته شد (ص ۴۸ متن). بعدها محمدعلی رفسنجانی در اواخر دوره نادرشاه به چنین ادعایی برخاست و به تحریک عثمانیها فتنه ای برپا کرد (فصل ۲۰۰ متن).

ص ۳۷، حاشیه ۲: بدگمانی درباره محمود سیستانی

ادعای خواننده گمنام و نویسنده حاشیه را درباره بدگمانی درباره اصفهان نسبت به ملک محمود اسناد هلندیها تأیید می کند. در آنجا در یادداشت مورخ ۲۷ آوریل ۱۷۲۲ (برابر ۲۱ جمادی الثانی ۱۱۳۴) آمده: «ملک محمودخان سیستانی، حاکم تون و طلس که یک سال پیش برضد شاه شورش کرده و چند روز پیش شاه او را بخشوده، به یزد رفته تا شاه را یاری دهد. اما باور بر این است که به ملک

دستوری آمدن به اصفهان داده نخواهد شد. زیرا ایرانیان هنوز کاملاً مطمئن نیستند که او دوست شده یا هنوز دشمن است (ص ۱۴۹-۱۵۰).

اکنون که مفاد نوشته حاشیه نوری گمنام اما مطلع تأیید شده، نقل آن را در اینجا سودمند می‌دانیم. نویسنده ظاهراً خود از مردم سیستان بوده، سواد درستی هم نداشته و نوشته‌اش پر از غلطی‌های املائی است. کلماتی هم از ابتدای پنج‌سطر در حین تعمیر نسخه خطی از میان رفته که جای آنها را با علامت [...] مشخص کرده‌ایم. اهمیت نوشته در این است که نمونه‌ای از نظر و عقیده یکی از افراد عادی جامعه آن روز دربارهٔ ملک محمود و شاه سلطان حسین است. قرائن نشان می‌دهد که نویسنده تا اندازه‌ای هم مطلع از جریان‌ات بوده، و نظر ساده و بی‌پیرایه خود را در حاشیهٔ نسخهٔ خطی دور از هر تظاهر در خلوت خود در حاشیهٔ نسخهٔ خطی تحریر کرده است. اینک نوشتهٔ او با تصحیح غلطی‌های املائی:

«و محمود این [...] را نگاه داشته و عریضه‌ای به اصفهان فرستاد و از آمدن خود اخبار، و تدارک جنگ محمود افغان را گرفته. امرای قزلباش می‌دانستند که افغان با سیستانی وقتی ندارد، توهم کردند اگر چنانکه فتح کرد در درگاه [...] مقرب می‌شود] زیرا که [...] کردیم فتحعلی خان را [...] از نظر انداختیم تا کار ما به اینجا رسید و الا تا حال از افغان اثری نگذاشته بود. لهذا محمدقلی خان با خواجه‌سرای سازش نموده به خدمت شاه عرض کردند که محمودین با هم سازش نموده می‌خواهند قبلهٔ عالم را از میان بردارند. لهذا آن پادشاه ساده لوح حرف عرض گویان را قبول کرد (دو کلمه خوانده نمی‌شود) یکدیگر به ملک محمود قاصد و پیغام فرستاد که هر چند ما تو را خود طلبیده‌ایم اما حال نمی‌خواهیم که منون تو کردیم. اراده داریم که به نفس نفیس خود محمود را تنبیه کنیم. تو اگر اخلاص و یتدگی داری، باید برگردی. هر چند ملک محمود عریض و مراسلات و نصایح نوشت قبول نکردند، و شاه دستخط خود را با کلام الله مجید فرستاده، ناچار ملک دانست که از عالم بالا انقراض دولت آن پادشاه جهالت پناه مقدر شده.»

ص ۵۵، حاشیهٔ ۲: سملقان

سملقان صحیح است و آن در تقسیمات کشوری امروزه غربی‌ترین بخش از شهرستان بجنورد است.

ص ۵۵: اوضاع و حوادث مرو

در اسناد هلندیها (ص ۲۶) در گزارش زمستان سال ۱۷۱۷-۱۸ (اوایل سال ۱۱۲۰ قمری) آمده: «خبرهایی دربارهٔ شورش تازهٔ مرو رسیده، حاکم مرو پسه خراسان حمله کرده بود.»

ص ۶۲: جلوس شاه طهماسب

به نوشتهٔ لکنه‌ارت (ص ۲۲۲) شاه طهماسب در ۳۰ محرم ۱۱۳۵ در قزوین جلوس کرد.

ص ۶۲: مرتضی قلی خان

شناخته نشد. شاید همان کسی باشد که طبق اسناد هلندیها (ص ۲۴۶) پس از فتح شیروان از طرف شاه طهماسب حکومت آنجا را یافته و فرمانده عمده سپاه بود.

ص ۶۳: محمدعلی خان

محمدعلی خان غلام (قوللر آغاسی)، پسر اصلان خان و پدر اسلمس (= خاتجان) است. طبق اسناد هلندیها (ص ۱۰۶، ۱۵۹) او هنگام محاصره اصفهان توپچی باشی شد. بعدها از فرماندهان شاه طهماسب بود و در زد و خورد با افغانها دلیریا کرد (همانجا: ص ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۱، ۲۹۷).

بعدها به طوری که در فصل ۲۵ عالم آرا می بینیم به همراه ذوالفقارخان غلام (احتمالا به تحریک شاه طهماسب) در گیلان و مازندران شورش برپا کرد. ذوالفقارخان به دستور نادر اعدام شد و محمدعلی خان به سرکشی امور مالیاتی گیلان و خوزستان مأموریت یافت و در همان مأموریت درگذشت (ص ۹۲ متن). پسرش خاتجان از سرداران سپاه نادر بود.

در باره اعدام سه تن از بزرگان همراه شاه طهماسب، در اسناد هلندیها (ص ۱۷۴) در یادداشت مربوط به روز ۱۲ ژوئن ۱۷۲۲ (۲۶ شعبان ۱۱۲۵) چنین می خوانیم: «می گویند شاهزاده فراری، توپچی باشی [محمدعلی خان] را به معاونت خود برگزیده، و فرمان دادند تا سر از تن سه تن از بزرگان همراهش جدا شود. اینکه صدور فرمان اعدام این سه تن، به اراده خود شاه طهماسب یا به تحریک محمدعلی خان بوده، توجه به این نکته لازم است که محمدکاظم ما نظر خوشی نسبت به محمدعلی خان نداشته، در حوادث بعدی هم از پسر او خاتجان (اسلمس) به نحوی یاد می کند که بوی غرض از آن می آید.

ص ۶۶: قتل فتحعلی خان قاجار

محمدکاظم که از قاجارهای مرو است، مثل مورخان دوره قاجاریه (از جمله روضه الصفا ناصری) گناه را به گردن نادر انداخته است. اما لکهارت (ص ۳۵۴-۵) از یادداشتهای آورامف کنسول روس و زبده التواریخ محمدحسن، علت مفضوب شدن فتحعلی خان را به دست آمدن نامه او به ملک محمود سیستانی می داند و می نویسد: شاه طهماسب به قصد تسخیر مشهد و از میان بردن ملک محمود سیستانی در ۲ صفر ۱۱۳۹ در محل خواجه ربیع نزدیک به مشهد اردو زد. خان قاجار که در رقابت با نادر خود را ضعیف می دید تصمیم گرفت طهماسب را رها کند و به ملک محمود بپیوندد. نادر یکی از گماشتگان فتحعلی خان را که نامه ای به محمود می برد دستگیر کرد. روز بعد نامه را به شاه طهماسب داد. شاه می خواست پیدرنک فتحعلی خان را به قتل رساند. اما نادر پیشنهاد کرد که او را تا پایان تسخیر مشهد در کلات زندانی بعد از آن آزاد نمایند. طهماسب به ظاهر به این امر رضا داد اما طرف عصر که نادر به تمشیت امور اشتغال داشت، دو تن را برای کشتن خان

به چادر نادر فرستاد و آنها سر روی را از تن جدا ساختند ۱۴ صق ۱۱۳۹.
لکهارت، انقراض صفویه، ترجمه مصطفی قلی عماد، ص ۳۵۴-۳۵۵.

ص ۱۲۰، س ۲۱: رجیعلی خان اعتمادالدوله

او، دیوان بیگی دوره شاه سلطان حسین بود که در روزهای محاصره اصفهان
با محمدعلی خان توپچی باشی پسر اصلان خان غلام، همراه مله‌ماسب میرزا از اصفهان
گریختند. (اسناد هلندیها: ص ۱۷۳)

ص ۱۲۳: مرگ اشرف

روایات مختلف درباره مرگ اشرف افغان در (لکهارت: ص ۳۸۶) آمده

است.

ص ۱۲۷: عثمان پاشا

مؤلف اشتباه کرده، عثمان پاشا محافظ نپاوند بود. حاکم همدان عبدالرحمان

پاشا بود.

ص ۱۲۳، ۲۵: مرگ گنجعلی پاشا

در اینکه گنجعلی پاشا حاکم تبریز ذکر شده، ظاهراً مؤلف را اشتباهی دست
داده است. حاکم تبریز مصطفی پاشا بود. در اینجا مؤلف متوجه اشتباه خود شده،
و برای رفع آن مرگ گنجعلی پاشا را ذکر کرده است.

ص ۱۵۰، فصل ۳۴: نوالفقارخان به مشهد

این فصل، از بخشهای مهم و دست اول کتاب است. مؤلف خود در مشهد بوده

و مشهودات خود را نوشته است.

ص ۲۰۱، س ۷: و ارقام مبارک مطاع...

این بند که به ایجاز تمام برنامه‌های عمرانی نادرشاه را در مشهد بیان

می‌کند از مشاهدات مؤلف در محل، و بسیار مهم است و ظاهراً از منابع دیگر
قوت شده.

همچنین صفحات ۲۰۱-۲۰۴ حاوی برنامه‌های عمرانی در آستان قدس نیز

اهمیت درجه اول دارد.

ص ۲۲۹، بند آخر: آیین رسمی ورود نادر به اصفهان

مشابه این ترتیبات در مورد ورود نادرشاه به حوالی قندهار (ج ۲: ص

۴۸۹-۴۹۱) نیز آمده، و از مقایسه آنها تشریفات رسمی مربوط روشن می‌شود.

ص ۲۲۴، س ۱: کاید

کاید در نامهای کاید علی صالح بختیاری و کاید نجف بختیاری تعبیر لری

است و هنوز هم در پاره‌ای نامهای مرکب میان آن علوایف رایج است.

این تعبیر در آن نواحی پیشینه چندصد ساله دارد. در انیس الناس

(تالیف شده در ۸۳۰) حکایتی درباره داماد شدن کاید تاج امیر شول (یعنی نواحی

معنی از اطراف کازرون) آمده است. (انیس الناس، چاپ ایرج افشار: ص ۲۵۹)

ص ۳۰۴، س ۱: در این وقت...

توجیه ناممقولی است از شکست نادرشاه در نخستین جنگ با توپال عثمان پاشا و عقب‌نشینی او.

ص ۴۰۹: خاندان زیاد اوغلی قاجار در گنجه

زیاد اوغلی، تیره‌ای از ایل قاجار، و به تعبیر اسکندربیگ منشی از امرا و صوفیان و صوفی‌زادگان ملسله صفویه بودند و نزدیک به سیصد سال از اوایل صفویه تا استیلای روسها بر گنجه، سمت بیگلربیگی قراباغ را که مرکز آن گنجه بود داشتند.

قاجارها ظاهراً مقارن با قیام شاه اسماعیل در گنجه ساکن شده‌اند، و زیاد اوغلیها از دوره شاه طهماسب در گنجه حکومت یافته‌اند. در تاریخهای صفویه مخصوصاً در عالم‌آرای عباسی تألیف اسکندربیگ منشی جای جای ذکر حکومت تمدادی از سران آن خانواده در گنجه و کوششهای آنان در جنگها آمده است.

نخستین بار شاهوردی سلطان زیاد اوغلی قاجار را می‌بینیم که از امرای شاه طهماسب و حاکم قراباغ بوده. بعد از او ابراهیم سلطان، بعد از او یوسف خلیفه پسر شاهوردی سلطان بود. و بعد از او شاه اسماعیل دوم پیکر سلطان پسرعموی او را حاکم کرد.

در ۹۹۵ محمدخان پسر خلیل‌خان پسر شاهوردی‌خان بیگلربیگی قراباغ‌گردید. او نامدارترین و تیرمندیترین امیر از خاندان خود بود و بیش از سی سال لاقلاً تا ۱۰۲۵ (به استثنای بیست سالی که گنجه در اشغال عثمانیها بود) بیگلربیگی قراباغ و گنجه بود و پسرانش مرشدقلی بیگک و مهدیقلی بیگک هم در آن سالها مستهایی داشتند.

در ۹۹۷ فرهادپاشا سردار عثمانی آشفنگی وضع داخلی ایران را در آغاز جلوس شاه‌عباس اول غنیمت شمرد و از هر سوی سپاهیان عثمانی را به خاک ایران سرازیر کرد و گنجه را هم از محمدخان زیاد اوغلی گرفت.

به نوشته نصرالله فلسفی «در سال ۹۹۸ که شاه‌عباس یا دولت عثمانی از در صلح درآمد، محمدخان زیاد اوغلی قاجار و جمعی از امیران قراباغ، قلعه گنجه را محاصره کردند تا دست ترکان را از وطن موروثی خود کوتاه کنند. شاه عباس برای اینکه پهنه‌ای به دست دربار عثمانی ندهد، نامه‌ای به ایشان نوشت و فرمان داد که دست از محاصره گنجه بردارند، و مخصوصاً گوشزد کرد که امروز ما ناچار قراباغ را به ترکان می‌دهیم، ولی این ولایت از میان نخواهد رفت و به خواست خدا باز روزی به آسانی به دست ما خواهد افتاد». (زندگانی شاه‌عباس، ج ۱: ص ۱۵۳)

محمدخان و امرای دیگر در اجرای فرمان شاه‌عباس محاصره گنجه را پایان دادند. محمدخان را عثمانیها گرفتند و به استانبول بردند و بعد از مبادله پیمان

صلح آزاد شد و به ایران آمد. بعد از بیست سال که شاه عباس ولایات از دست رفته را از عثمانیها بازپس گرفت و گنجه نیز در ۱۰۱۵ آزاد شد محمدخان مجدداً بیگلربیگی گنجه و قراباغ گردید. (عالم آرای عباسی: ص ۴۱۶-۴۱۷ و ۷۱۵). بعد از محمدخان، محمدقلی خان این سمت را یافت که در ۱۰۳۶ معزول شد. علاقه‌مندان می‌توانند به فهرست عالم آرای عباسی رجوع فرمایند.

در اواخر دوره شاه عباس دوم (متوفی ۱۰۷۷) مرتضی قلی خان، و بعد از او اوغورلوخان حاکم گنجه بودند (عباستامه، چاپ ابراهیم دهگان: ص ۳۳۴). اینکه در نیم قرن آخر سلطنت صفویه چه کسانی از این خاندان در قراباغ حکومت داشته‌اند، نیازمند بررسی و جستجوی بیشتری است. ولی همینکه بعدها در دوره نادر و قاجاریه نیز زیاد اوغلی‌ها حکام گنجه بوده‌اند، می‌توان حدس زد که رشته حکومت آنها در آن سالها هم گسیخته نشده است.

محمدکاظم، نام آخرین سپهسالاری را که شاه سلطان حسین در ۱۱۲۹ برای سرکوبی ابدالیها و بازپس‌گیری هرات فرستاد صفی‌قلی خان زیاد اوغلی نوشته، اما در جهانگشا لقب او ترکستان اوغلی ذکر شده، و ظاهراً صحیح همان است. به هر صورت از همان آغاز فرمانروایی نادر در سال ۱۱۴۸ کلبلی‌خان و دو پسرش اوغورلوخان و حسنعلی خان در کنار نادر بودند (ص ۳۹۷ متن). بعد از مرگ کلبلی‌خان ابتدا اوغورلوخان و بعد حسنعلی خان حاکم گنجه شدند (صفحات ۶۶۹، ۸۶۰ متن).

در سفرنامه صنیع‌الدوله اعتمادالسلطنه (ص ۳۸) می‌خوانیم: «قبر حسنعلی خان بن کلبلی‌خان قاجار بیگلربیگی گنجه و قراباغ متوفی ۱۱۵۶ در مسجد گنجه است». در اوایل کار کریم‌خان زنده در سالهایی که او بر اران و آذربایجان تسلط یافت، به نوشته مجمل‌التواریخ شاموردی خان زیاد اوغلی بیگلربیگی گنجه بود و کریم‌خان برادر او رضاقلی‌خان را همراه خود به گروگان به شیراز برد. آخرین فرد این خاندان، جوادخان پسر شاموردی‌خان بود که در حمله سپسیانف به گنجه پس از سه ساعت جنگ دلاورانه با یک پسر خود در اول شوال ۱۲۱۹ کشته شد و روسها سه روز شهر را قتل‌عام کردند و با این حادثه گنجه برای همیشه از دست ایران رفت. اوغورلوخان پسر جوادخان و سایر بازماندگان او به ایران آمدند. مرحوم سرلشکر صادق کوپال ظاهراً از همین خاندان بود. ص ۴۴۸، س ۱۳: فرزند ارشد نامدار:

در نسخه خطی «امامقلی میرزا» آمده، ما به قیاس تصحیح کردیم، زیرا بزرگترین فرزند نادر رضاقلی میرزا بود. مطابق آنچه در پایان متن (ج ۳ ص ۱۱۹۷) آمده، از سه پسر بزرگ نادر در سال ۱۱۶۰ که به دستور علیقلی خان کشته شدند، رضاقلی‌خان ۲۹ ساله، نصرالله میرزا ۲۳ ساله، امامقلی میرزا ۱۸ ساله بوده‌اند. پس مقارن با تاجگذاری او رضاقلی میرزا نزدیک به ۱۸ سال و امامقلی